

Л Толстой.

Дето има любовь, тамъ е и Богъ.

Книгоиздателство „Възраждане“ София

№ 116. Цѣна 3 лз

Л. Н. ТОЛСТОЙ.

ДЕТО ИМА ЛЮБОВЬ,
ТАМЪ Е И БОГЪ

И ДРУГИ РАЗКАЗИ.

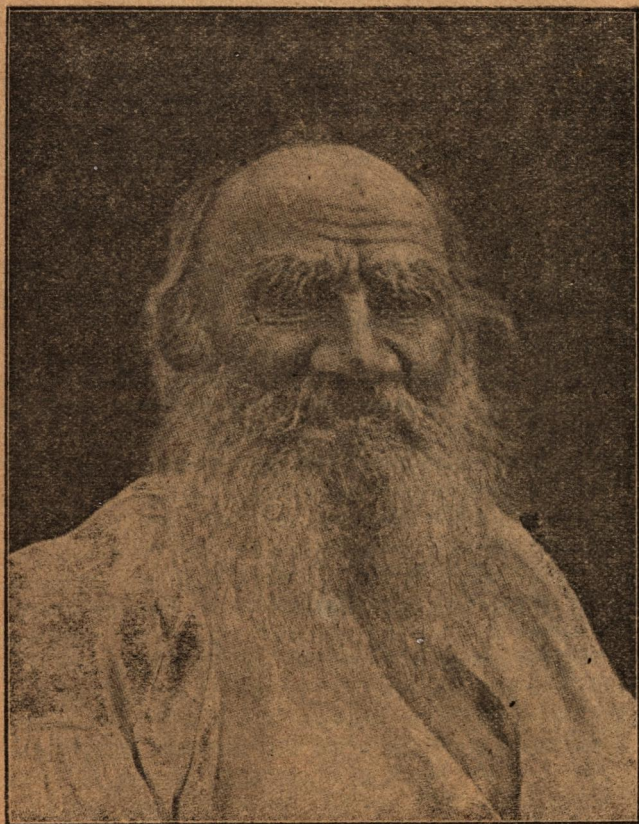
Добротата разрешава
всички противоречия.

Трето издание

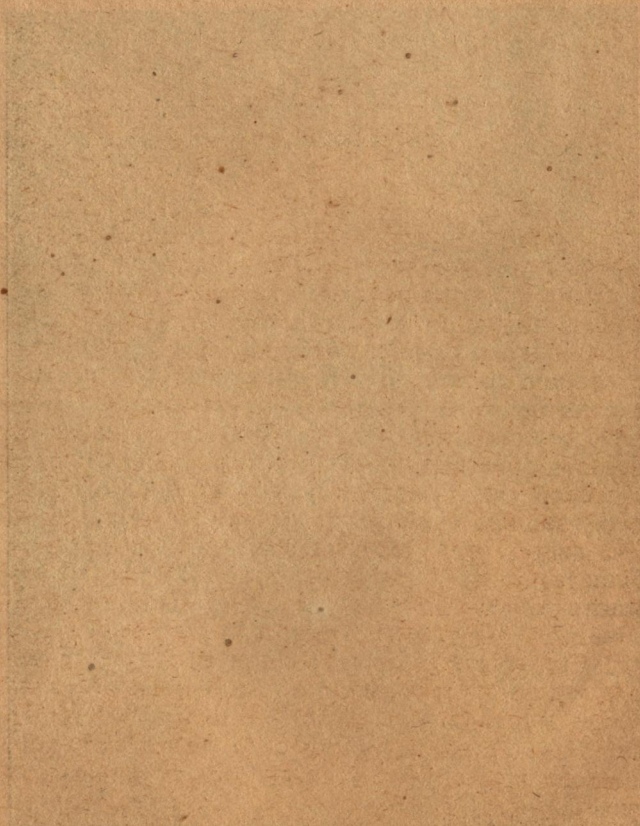
№ 119

Книгоиздателство
ВЪЗРАЖДАНЕ
София.

Л. Н. Толстой

1887

Дѣто има любовь, тамъ е и Богъ.

Имаше въ града единъ обуцарь на име Мартинъ. Той живѣеше въ стаичка, ниско въ земята, съ единъ прозорець къмъ улицата. Презъ прозореца се виждаше като минаватъ хората. Макаръ да се виждаха само краката на хората, но Мартинъ познаваше хората по обувкитъ. Мартинъ живѣеше отдавна на това мѣсто и имаше много познати. Рѣдко имаше хора отъ тази махла да не си бѣха кърпили обуцата при Мартина веднажъ и дважъ. На нѣкой слага подметки, на нѣкой ямичка, на нѣкой зашива само разпраното, а на нѣкой слага и ново лице. И той често виждаше презъ прозореца обуцата, които е работилъ. Той работѣше много, защото работѣше здраво, слагаше добъръ материалъ, взимаше само колкото струва и си стоеше на думата. Ако можеше да направи за срока — заемаше се, а ако не, не лъжеше, че ще направи. И всички знаеха Мартина и той имаше винаги работа. Мартинъ бѣше всѣкога добъръ, но като позастарѣ захвана да мисли повече за душата си и да се приближава повече къмъ Бога. Жена му умрѣ още когато работѣше при господарь. Тя му остави едно момченце на три години. Децата имъ не живѣеха. По-голѣмитъ бѣха измрѣли всички. Мартинъ искаше

да даде момченцето си на сестра си въ село, но после му стана жално и помисли: „Тежко ще е на мойто детенце да расте въ чуждо семейство, ще го оставя при мене“. И остави Мартинъ господаря си и захвана да живѣе съ сина си въ квартира. Но Богъ не бѣ далъ на Мартина да се радва на деца. Щомъ попораствна момченцето и захвана да помага на баща си и баща му само да му се радва, разболѣ се, легна и въ една неделя умрѣ. Зарови Мартинъ чедото си и се отчая. Дотолкова се отчая, че захвана да роптае противъ Бога. Така му бѣше тежко, че не веднажъ молѣше Бога да му прати смъртъ и Го укоряваше, че той не взелъ него, а едничкото му любимо чедо. Престана Мартинъ да ходи и въ черква. Но единъ пжтъ идва при него отъ мѣнастиря единъ съселянинъ — старецъ, който странствуваше вече осемъ години. Разговори се съ него Мартинъ и захвана да му разправя скръбта си.

— Не ми се иска, — каза той, — Божий човѣче и да живѣя вече. Иска ми се да умра. Само за, това моля Бога. Нѣмамъ вече никаква надежда.

Старецътъ му каза:

— Не говоришъ добре, Мартине, ний не можемъ да осждаме Божиитѣ дела. Не по нашия умъ, а по Божия сждъ. Богъ отсждилъ да умре момчето ти, а ти да живѣешъ. Значи, че така е по-добре А дето ти се отчайвашъ, това е, че ти искашъ да живѣешъ за своя радостъ.

— А за какво трѣбва да се живѣе? — попита Мартинъ.

— За Бога, Мартине, за Бога, — каза старецътъ. — Той ти дава живогъ, за Него и трѣбва да жи-

вѣшешъ. Когато захванешъ да живѣшешъ за Него, нѣма да тѣжишъ за нищо, и всичко ще ти се види леко.

Помълча Мартинъ и каза:

— А какъ може да се живѣе за Бога?

— Христосъ ни е показалъ какъ, — каза старецътъ. — Ти знаешъ ли да четешъ? Купи си едно Евангелие и чети: тамъ ще узнаешъ, какъ да живѣшешъ за Бога. Въ него всичко е казано.

Тѣзи думи паднаха въ сърцето на Мартина. И той си купи още сжщия денъ Новия Заветъ и захвана да чете.

Мартинъ искаше да чете само презъ празници, но щомъ захвана да чете, така му стана добре на душата, че захвана да чете всѣки денъ. Понѣкога толкова се зачиташе, че газъта изгаряше въ лампата, а той не може да се отърве отъ книгата. И Мартинъ захвана да чете така всѣка вечеръ. И колкото повече четѣше, толкова по-ясно разбираше, какво иска Богъ отъ него и какъ трѣбва да се живѣе за Бога; и все по-леко му ставаше на сърдцето. По напредъ, като лѣгаше да спи, все охкаше и пѣшкаше и мислѣше за детето си, а сега само си дума: „Слава Тебе, слава Тебе Господи! Да бжде волята Ти“. И отъ него време Мартинъ промѣни цѣлия си животъ. По преди, въ празникъ, ще отиде на кафенето, ще пие чай, па и отъ ракийка не се отказваше. Случваше се да си посрѣбне съ нѣкой познатъ и макаръ не пиянъ, но излизаше отъ кафенето веселичкъ и говорѣше глупости: и ще навика, и ще укори човѣка. Но сега той остави вече това. Животътъ му стана тихъ и радостенъ. Сутринъ седне на работа, работи цѣль денъ, и ве-

черь снемѣ лампичката отъ гвоздеа, сложи я на масичката, вземе отъ полицата книгата, разгърне я и захване да чете. И колкото чете, толкова по-разбира и толкова по-ясно и по-весело става на сърдцето му.

Веднажъ Мартинъ се зачете късно. Четѣше той Евангелието отъ Лука. Четѣше стиховетъ въ шеста глава: „На тогова, който те удари по бузата, подложи му и другата; и на тогова, който ти взема горнята дреха, не пречи да ти вземе и ризата. На всѣки, който проси отъ тебе, дай; което ти сж взели, не го искай назадъ. И както искате да постѣпватъ съ васъ хората, така постѣпвайте и вий съ тѣхъ“.

Прочете той и стиховетъ, дето Исусъ казва: „Защо Ми викате: Господи! Господи! а не правите това, което Азъ казвамъ? Всѣки, които иде при Мене и слуша думитѣ Ми и ги изпълнява, ще ви кажа на кого прилича: Той прилича на човѣкъ, който си построилъ кжща, като разкопалъ дълбоко и положилъ основитѣ на камѣкъ, и когато се случило наводнение и водата наблѣгнала на кжщата, то не могла да я събори, защото кжщата е на камѣкъ. А който слуша и не изпълнява, прилича на човѣкъ, който си построилъ кжща на земята безъ здрава основа, и когато водата наблѣгнала на нея, тя се съборила; и събарянето на тази кжща било страшно“.

Прочете тѣзи думи Мартинъ и му стана радостно на душата. Свали си очилата, сложи ги на книгата, облегна се на масата и се замисли. И захвана той да сравнява живота си съ тѣзи думи. И си мисли:

„Дали моятъ домъ е на камъкъ или на пѣськъ? Хубаво, ако е на камъкъ. И леко е тъй, кога изпълнявашъ: струва ти се, че си направилъ всичко, както Богъ заповѣдва, но оставишъ ли се — пакъ сгрешавашъ. Все пакъ ще се мъча. Ще бжде много хубаво! Помогни ми, Господи!“

Помисли той така и искаше да легне, но му бѣше жалъ да се откъсне отъ книгата. И захвана да чете и 7 глава. Прочете той за стотника, прочете за сина на вдовицата, прочете за отговора на Иоановитѣ ученици и стигна до това мѣсто, дето богатиятъ фарисей повикалъ Исуса на гости у дома си, и прочете, какъ грѣшната жена помазала краката Му и ги омила съ сълзитѣ си, и какъ Той я оправдалъ. И стигна той до 44 стихъ и захвана да чете:

„И като се обърна къмъ жената, каза на Симона: видишъ ли ти тази жена? Азъ додохъ въ къщата ти, и ти не ми даде вода за краката: а тя съ сълзи намокри краката ми и ги отри съ коситѣ си. Ти не ме целуна, а тя, откато съмъ дошълъ, постоянно ми целува краката. Ти не ми маза главата съ масло; а тя съ миро помаза краката Ми“. Прочете той тѣзи стихове и взе да мисли.

— *Вода за краката му не даде, не Го целуналъ, главата Му съ масло не помазалъ* . . .

И пакъ сие очилата си Мартинъ, положи ги на книгата и пакъ се замисли.

„Вижда се, че фарисеятъ е билъ като мене. Сжщо така мислѣлъ само за себе си. Какъ да се напие съ чай, да бжде на топло, да му е угодно, а нѣма да помисли за госта. За себе си мислѣлъ,

а за госта и грижа нѣмалъ. А гостѣтъ кой билъ? Самъ Господь. Ако додѣше при мене, нима азъ така щѣхъ да постѣпя?

И Мартинъ се облегна на дветѣ си рѣце и не усети какъ задрѣма.

— Мартине! — изведнажъ като че се обади нѣщо на ухото му.

Мартинъ трепна въ сѣня си.

— Кой е тукъ?

Той се обърна, погледна къмъ вратата—нѣма никой. Унесе се пакъ. Изведнажъ ясно чува:

— Мартине! хей, Мартине! гледай утре на улицата — ще дода.

Събуди се Мартинъ, стана отъ стола и захвана да си трие очитѣ. И не знае той на сѣнь ли или на яве чу тѣзи думи. Сви той лампата и легна да спи.

На сутринята Мартинъ се събуди преди съмнало, помоли се на Бога, запали печката, сложи да се вари кисела чорба и каша, подкладе самоваря, сложи престилката и седна до прозореца да работи. Седи Мартинъ, работи, и все за вчерашното мисли. И мисли двояко: ту че му се сторило, ту че наистина е чулъ гласъ. Че какво, мисли той, това е ставало.

Седи Мартинъ до прозореца, и не работи толкова, колкото гледа въ прозореца, и щомъ мине нѣкой въ непознати обуца, той се изправи, погледне изъ прозореца, щото не само обуцата, но и лицето му да види. Мина единъ вратаръ въ нови плѣстени ботуши, мина единъ водоносачъ, после доде до прозореца единъ старъ николаевски войникъ въ стари обшити плѣстени ботуши и съ ло-

пата въ ржце. Мартинъ го позна по ботушитѣ. Стареца викаха Степаничъ, и живѣеше той у съсѣдния търговецъ по милость. Занимаваше се да помага на вратаря. Захвана Степаничъ да чисти снѣга срещу Маринова прозорецъ. Погледна на него Мартинъ и пакъ се залови на работа.

„Вижда се, че съмъ оглупялъ на старость, — самъ на себе си се смѣе Мартинъ. — Степаничъ чисти снѣга, а азъ мисля, че Христосъ иде при мене. Съвсемъ си оглупялъ, старий дъртляко“.

Обаче Мартинъ направи десетина бода и пакъ го тѣгли нѣщо да погледа въ прозореца. Погледа пакъ въ прозореца и видѣ, че Степаничъ сложилъ лопатата до стената, а самъ той стои и не мърда.

„Човѣкъ старъ, съсипанъ, — вижда се, нѣма сили да гребе и снѣга, — помисли Мартинъ. Да ли не бива да го напоя съ чай, хемъ и самоварьтъ закипѣ?“

Забоди Мартинъ шилото, стана, сложи на масата самоваря, залѣ чай и почука съ прѣстъ по стѣклото. Степаничъ се обърна и приближи до прозореца. Мартинъ го покани и отиде да отвори вратата.

— Влѣзъ, постопли се, що ли, — каза, той. — Измръзна, а?

— Боже опази, камъкъ и дърво се пука, — каза Степаничъ.

Влѣзе Степаничъ, отърси се отъ снѣга, захвана да изтрива краката си, за да не остави снѣгъ по дѣските, и полита.

— Не се истривай. Азъ ще очистя, нашата работа е такава; мини, седни, — каза Мартинъ. — На, изпий единъ чай.

И Мартинъ налѣ две чаши и даде едната на госта, а той излѣ своя чай въ чайника и захвана да духа.

Изпи Степаничъ чая си, обърна чашата съ дъното нагоре и сложи на него останалото парче захаръ, като захвана да благодари. А се виждаше, че му се искаше още.

— Пий още, — каза Мартинъ и налѣ и за него и за себе си.

Пие Мартинъ чая си и току салъ погледва на улицата.

— Чакашъ ли нѣкого? — попита Степаничъ.

— Да чакамъ нѣкого? Срамъ ме е да кажа, кого чакамъ. Чакамъ—не чакамъ, а ми е влѣзло въ ума едно нѣщо. Видение ли е или истина, самъ не зная. Да видишъ ти, брате мой, четохъ азъ вчера Евангелието за Исуса Христа, какъ страдалъ, какъ ходилъ по земята. Ти слушалъ ли си, а?

— Слушалъ съмъ, слушалъ, — отговори Степаничъ, — но ний сме хора прости, не знаемъ да четемъ.

— Та, четѣхъ азъ именно за това, какъ Той ходѣлъ по земята; четохъ знайшъ, какъ той оти шѣлъ при фарисея, а фарисеятъ не го посрещналъ. Четохъ азъ, братецъ мой, за това и си помислихъ: какъ да не приеме съ честь Христа Бога. Да се случи, напримеръ, на мене, — мисля си — бихъ се зачудилъ какъ да Го приема. А той не Го и приелъ. Помислихъ си това и задрѣмахъ. Задрѣмахъ, азъ, братко мой, и чувамъ — вика ме нѣкой на име; дигнахъ се азъ, слушамъ, като че нѣкой ми шѣпне; чакай, — казва: утре ще дода! Два пжти ми

каза. Та, вѣрвашъ ли, хемъ все чакамъ Него Господа.

Степаничъ поклати глава и нищо не каза, допи си чая и сложи чашата настрани, но Мартинъ пакъ взе чашата и налѣ още.

— Пий на здраве. Мисля си още, когато Той, Христосъ ходѣше по земята, събираше се съ всички, но най-много се събираше съ проститѣ хора. Все съ тѣхъ дружеше, и ученици вземаше повечето^в все такива, като насъ, грѣшни, отъ работницитѣ. Който казва, се възвишава, ще си унизи, а който се унижава, ще се въздигне. Вий, казва, ме наричате Господъ, а азъ краката ви мия. Който иска, казва, да бжде първи, той да бжде на всички слуга. Защото казва, блажени сж нищитѣ, смиренитѣ, кроткитѣ, милостивитѣ.

Забрави Степаничъ чая си: той бѣше нажалителенъ. Седи, слуша, а по лицето му текатъ сълзи.

— Е, пий още, — казва Мартинъ.

Но Степаничъ се прекръсти, поблагодари, потмѣсти чашата и стана.

— Благодаря ти, — каза, — Мартине, гости ме ти мене, и тѣлото и душата ми насити.

— Ти ела и други пжтъ, азъ се радвамъ на гости, — каза Мартинъ.

Степаничъ си излезе, а Мартинъ налѣ останалия чай, изпи го, разтреби и пакъ седна до прозореца на работа — да шие задници на обуща. Шие и все поглежда презъ прозореца — чака Христа, все за него и за дѣлата Му мисли: И въ ума му все разни Христови думи.

Преминаха двама войника, единиятъ съ казиони, а другиятъ съсъ свои ботуши, мина после въ чисти

галоши господарътъ на съседната къща : мина хлѣбарьтъ съ кошница. Всички заминаха нататъкъ: но ето, че доде до прозореца една жена съ вълнени чорапи и селски обуща. Мина тя прозореца и се спрѣ до него. Погледна на нея Мартинъ изъ подъ прозореца, видѣ, че е чужда жена, облечена лошо и съ детенце, застанала до стената съ грѣбъ къмъ вѣтъра и загрѣща детето ; а нѣма съ какво да го завие. Тя бѣше въ летни дрехи, па и тѣ не струваха. Слуша Мартинъ презъ прозореца : детето плаче, и тя го мири, но не може да го омири. Стана Мартинъ, излезе на вратата и отъ стълбата ѝ извика :

— Миличка! Ей, миличка!

Жената чу и се обърна.

Защо стоишъ съ детенцето така на студа? Ела вътре на топло, по-добре ще го подредишъ. Ето тука.

Жената се зачуди. Гледа, единъ старикъ съ вехта пристилка, съ очила на носа, я вика при себе си. Тя отиде.

Спусна се тя изъ стълбата, влѣзоха въ стаята и Мартинъ я заведе при одѣра.

— Седи тука, миличка — каза ѝ той, — по близодо печката — да се постоплишъ, и да нахранишъ детенцето.

— Нѣмамъ въ гърдитѣ си млѣко, не съмъ яла отъ сутринята, — каза жената, но пакъ взема детенцето на гърдитѣ си,

Поклати глава Мартинъ, отиде при масата, взе хлѣбъ, паница, отвори долапчето на печката, сипа въ паницата кисела чорба, извади гърнето съ ка

шата, но тя не бѣше втасала още, и той сложи на масата само чорбата и хлѣба, свали и отъ закачалката кърпата за бърсане и я сложи на масата.

— Седи, — каза ѝ той, — похапни, миличка, а азъ ще поседа съ детенцето, и азъ имахъ дѣца — умѣя да ги бавя.

Прекръсти се жената, седна до масата и захвана да яде, а Мартинъ седна на одъра при детенцето. Той му млѣскаше, млѣскаше съ устни, но млѣскаше лошо, нѣмаше зжби. Дѣтенцето все плачеше. И Мартинъ измисли да го плаши съ прѣстъ: засили си прѣста право къмъ устата му и го махне бърже. Въ устата му не го оставя, защото прѣстътъ му бѣ черенъ, оцапанъ съ лѣпило. И детенцето се загледа въ прѣста му и миряса, а после захвана и да се смѣе. Зарадва се и Мартинъ. А жената яде и разказва, коя е тя и кжде е ходила.

— Азъ, — разказва тя, — съмъ жена на войникъ; мжжъ ми вече 8-ий месецъ закараха далече, не се и чува. Бѣхъ готвачка, но родихъ. Нали съмъ съ дете, изпѣдиха ме. Трети месецъ вече се лутаѣмъ безъ мѣсто. Изядохъ всичко, що имахъ по менъ. Искахъ да стана кърмачка — не ме взематъ, казватъ, че съмъ слаба. Ходихъ сега при търговката, тамъ живѣе една наша булчица, и обещаха да ме взематъ. Азъ мислѣхъ още сега, а тя ми каза другата недѣля да отида, пѣкъ живѣе далеко. Азъ се уморихъ и него, миличкото, измѣчихъ. То добре, че хазяйката ни жали и ни дава квартира заради Христа. Иначе не знаяхъ, какъ ще се проживѣе.

Въздъхна Мартинъ и каза:

— Ами дрехитѣ топлятъ ли или не?

— Мина времето, родний, да имаме топли дрехи
Вчера заложихъ за сто пари и останалата кърпа.

Жената отиде при одъра и взе детенцето, а
Мартинъ стана, отиде при стената, порови се и взе
единъ старъ елекъ.

— На, — каза той, — макаръ и да не струва,
но все ще послужи за загръщане.

Погледа жената елека, погледа стареца, взе
елека и заплака. Обърна се и Мартинъ, пхна се
подъ одъра, изтегли едно сандъче, порови се въ
него и седна пакъ срещу жената.

Жената му каза :

— Да те благослови Господъ, дѣдо; вижда се,
че той ме доведе при твоя прозорецъ. Щѣхъ да
измразя азъ детето. Като излѣзохъ бѣше топло, а
сега сви студенъ. И накара и тебе Господъ да по-
гледашъ въ прозореца и да пожалишъ мене, бедната.

Позасмѣ се Мартинъ и каза :

— Аслж той ме накара. Въ прозореца азъ,
миличка, не току така гледамъ.

И Мартинъ разказа и на жената за съня си,
и какъ чу гласа, че му се обѣща Господъ, да му
доде днесъ.

— Всичко може да стане, — каза жената, дигна
се, намѣтна елека, загърна въ него детето и зах-
вана да се прощава, да благодари пакъ на Мартина.

— Взemi зарадъ Христа, — каза Мартинъ и ѝ
даде стотаче — да си откупишъ кърпата.

Прекръсти се жената, прекръсти се и Мар-
тинъ и изпроводи жената.

Жената си отиде; похапна Мартинъ кисела
чорба, разтреби и пакъ седна на работа. Ужъ ра-

боти, пъкъ прозореца му на ума: щомъ потъмнѣе въ прозореца, веднага поглежда, кой минава. Минаваха познати, минаваха и непознати, и нѣмаше никой особенъ.

Но ето, Мартинъ вижда, че срещу прозореца му се спрѣ бабичка, продавачка. Носи кринче съ ябълки. И тѣ останали малко: вижда се, че ги бѣ разпродала; а на рамо носи торба съ трески. Събрала ги отъ нѣкоя постройка и си отива. Но, вижда се, че ѝ дотегна торбата на това рамо и поиска да я прехвърли на другото, и тя свали торбата до стената, остави кринчето съ ябълкитѣ на единъ камъкъ и захзана да стръсва трескитѣ въ торбата. И додето тя тръскаше трескитѣ, отде се изврѣ едно момче съ скжсана капела, грабна една ябълка и искаше да избѣга, но бабичката го видѣ, обърна се и залови момчето за ржката. Задърпа се момчето, искаше да се изкопчи, но бабичката му улови и дветѣ ржце, свали му капелата и го хвана за коситѣ. Момчето вика, а бабичката гълчи. Не успѣ Мартинъ да забодѣ шилото, хвърли го на дѣскитѣ, изкочи изъ вратата, даже на стълбата се спъна и очилата му паднаха. Изкочи Мартинъ на улицата; бабичката дърпа за коситѣ момчето и гълчи, иска да го заведе при стражаритѣ; момчето се мжчи да се отърве и се оправдава.

— Азъ, — вика то, — не съмъ взелъ, защо ме биешъ, пустни ме.

Взе Мартинъ да ги разтърва, хвана момчето за ржка и каза:

— Пустни го, бабичко, прости го зарадъ Христа.

— Азъ него така ще го простя, че то ще помни до нови ябълки. Въ полицията ще го заведе поразника.

Захвана Мартинъ да моли бабичката:

— Пустни го, бабичко, занаяпредъ нѣма да прави вече. Пустни го зарадъ Христа.

Бабичката го пустна; поиска момчето да побѣгне, но Мартинъ го задържа.

— Искай,— каза му — отъ бабичката прошка. И за напредъ не прави; азъ видѣхъ, като взе.

Заплака момчето и поиска прошка.

— Хж, така! А сега на ти ябълка.

И Мартинъ взе една ябълка и я даде на момчето.

— Азъ ще ти платя, бабичко, — каза той на бабичката.

— Ще ги изхайтишъ ти така, умразниците,— каза бабичката. — То така трѣбва да се награди, щото цѣла недѣля да не може да седне на задника си.

— Ехъ, бабичко, бабичко!— каза Мартинъ. — По нашему така, но по Божие не е така. Ако то за една ябълка трѣбва да се бие, то съ насъ за нашитѣ грѣхове какво трѣбва да се прави?

Бабичката млъкна.

А Мартинъ ѝ разказа притчата, дето господарьтъ простилъ на длъжника си всичкия му голѣмъ борчъ, а той отишълъ и захваналъ да притиска своя длъжникъ. Бабичката изслуша всичко, и момчето слушаше:

— Богъ заповѣда да прощаваме,— каза Мартинъ,— иначе и намъ нѣма да се прости. На всички

трѣбва да прощаваме, а на глупавитѣ още повече.

Бабичката поклати глава и въздъхна.

— Че е така, така е, — каза бабичката, — но много сж се изхайтили тѣ.

— Та за това ние, старитѣ, трѣбва да ги учимъ, — каза Мартинъ.

— И азъ така думамъ, — каза бабичката. — Седемъ ги имахъ, — една дъщеря остана само.

И захвана бабичката да разказва, кжде и какъ живѣе тя при дъщеря си, и колко внучета има.

— Ето, — каза тя, — каква сила имамъ азъ, но се трудя. Жално ми е за внучетата ми, па и какви сж хубавички тѣ: никой не ме посреща като тѣхъ. Аксютка не се отдѣля отъ мене. „Бабо, милчка бабо“ ... — И бабата умекна съвсемъ. — То се види, дѣтинска работа. Богъ да ти е на помощ! ... — каза тя на момчето.

Тамамъ искаше бабичката да нарами торбата, испречи се момчето и каза:

— Дай, азъ ще я нося, бабо, на пжтя ми е.

Бабичката поклати глава и сложи торбата на момчето.

И тръгнаха тѣ по улицата единъ до други. Бабичката забрави и да иска отъ Мартина пари за ябълката. Мартинъ стоеше, все ги гледаше и слушаше какъ тѣ вървятъ и се разговарятъ за нѣщо.

Като си заминаха тѣ, Мартинъ си влезе вжтре, намѣри си очилата на стълбата, тѣ не се счупили — прибра шилото и седна пакъ на работа. Поработи малко, но захвана да не улучя четинката въ дупкитѣ и видѣ, че фенерджията пали вече фенеритѣ. „Трѣбва да запаля лампата“, помисли той, запали я,

закачи я и пакъ се залови да работи. Довърши той единия ботушъ съвсемъ, повъртѣ го, погледа го — хубавъ. Остави инструментитѣ, смете обрезаитѣ, прибра четинкитѣ и концитѣ, и шилата, взе лампата, тури я на масата и сне отъ полицата Евангелието. Искаше той да отвори Евангелието тамъ, дето вчера бѣше си оставилъ бележка, но то се отвори на друго мѣсто. И щомъ отвори Мартинъ Евангелието, веднага си спомни за вчерашния сънь. А щомъ си спомни, изведнажъ му се чу, като че нѣщо се мърда, пристѣпя отзаде му. Озърна се Мартинъ и гледа: като че хора стоятъ въ тъмното кюше — стоятъ, но не може да ги разпознае какви сж.

И на ухото му шепне гласъ:

— Мартине! ей Мартине! или не. Ме познавашъ?

— Кого? — попита Мартинъ.

— Мене, — каза гласътъ. — Нали това съмъ азъ. И отъ тъмното кюше се отдѣли Степаничъ. усмихна се и се разпръсна, като облаче, и се изгуби.

— И това съмъ азъ, — каза гласътъ.

И отъ тъмното кюше се отдѣли жената съ детенцето и жената се усмихна, детенцето се засмѣ и сжщо изчезнаха.

— И това съмъ азъ, — каза гласътъ.

Отдѣли се бабичката и момчето съ ябълката, и дветѣ се усмихнаха и сжщо изчезнаха.

И стана радостно въ душата на Мартина, прекръсти се той, сложи си очилата и захвана да чете Евангелието тамъ, дѣто се отвори. И отгоре на страницата той прочете:

„И Азъ бѣхъ гладенъ, и Ме нахранихте; бѣхъ жеденъ и Ме напоихте: бѣхъ странникъ и Ме приехте. . .“

А долу на страницата прочете:

„Тъй като вий направихте това на едного отъ Моитѣ малки братя, то на Мене го направихте“. (Матей 25 глава).

И разбра Мартинъ, че не го излъга сънътъ, че наистина доде при него днесъ Спасительтъ, и че той наистина Го прие.

Трудъ, смъртъ и болестъ.

(Легенда).

Между южноамериканскитѣ индийци сжествува следната легенда :

Богъ сътворилъ хората, казватъ тѣ, отначало така, че на тѣхъ не имъ било нужно да се трудятъ, не имъ сж били нужни ни жилища, ни дрехи, ни храна, а всички живѣли до сто години и не знаели никакви болести.

Минало се известно време, и когато Богъ погледналъ какъ живѣятъ хората, видѣлъ, че вмѣсто да се радватъ на своя животъ, тѣ като се грижили всѣки за себе си, скарали се помежду си и си устроили такъвъ единъ животъ, че не само не се радватъ на него, но го и проклинатъ. Тогава Богъ казалъ: това е вследствие на туй, че тѣ живѣятъ по отдѣлно, всѣки за себе си. И за да не бжде повече това, Богъ направилъ тѣй, щото на хората станало невъзможно да живѣятъ безъ трудъ: за да не страдатъ отъ гладъ и студъ, тѣ трѣбвало да си строятъ жилища, да копятъ земята, да отглеждатъ и събиратъ плодове и зърна.

— Трудътъ ще ги съедини, — помислилъ си Богъ; — самъ човѣкъ не може да сече дърва, да ги

пренася и да си строи жилище, самъ човѣкъ не може и да приготвя орждия, и да сѣе, и да събира, и да преде, и да тъче, и да си шие дрехи. Тѣ ще трѣбва да разбератъ, че колкото по-дружно работятъ, толкозъ повече ще изработватъ, и толкозъ повече ще живѣятъ, и това ще ги съедини.

Изминало се още нѣколко време, и Богъ пакъ дошелъ да погледа, какъ живѣятъ хората.

Но хората живѣяли още по-лошо, отколкото по-напредъ. Тѣ се трудели заедно — (другояче не можело), — но не всички заедно, а всички се раздѣлили на малки групи, и всѣка една група се стараела да отнеме работата на другата, и всички си пречели единъ други, губили и времето и силитѣ си въ борба, и никому не било добро.

Като видѣлъ, че и това не е добро, Богъ решилъ да направи така, щото хората да не знаятъ часътъ на своята смъртъ и да могатъ да умиратъ всѣка минута.

— Като знаятъ, че всѣки отъ тѣхъ може да умре всѣка минута — мислѣлъ Богъ, — тѣ зарадъ грижитѣ на живота, който всѣка минута може да се прекрати, нѣма да се озлобавятъ единъ на други и да развалятъ тия часове на живота, които имъ сж предназначени.

Но работата излѣзла не така. Когато Богъ се върналъ, за да погледа, какъ живѣятъ хората, видѣлъ, че животътъ на хората не се подобрилъ.

Тия хора, които били по-силни отъ другитѣ, като се възползували отъ това, че хората могатъ да умиратъ въ всѣко врѣме, покорили по-слабитѣ, като убивали нѣкои и като заплашвали останалитѣ

съ смъртъ. И тъй се сложилъ животътъ, че едни, силнитѣ и тѣхнитѣ наследници, нищо не работѣли и се измжчвали отъ празность. Слабитѣ пъкъ работѣли сврѣхъ силитѣ си и се измжчвали отъ това, че нѣматъ отдохъ. И еднитѣ и другитѣ се мразели и се страхували единъ отъ други. И животътъ на хората станалъ още по нещастенъ.

Като видѣлъ това, Богъ, за да поправи работата, решилъ да употрѣби последно средство: той изпратилъ на хората всѣкакъвъ видъ болести. Богъ мислилъ, че ако всички хора бждатъ подложени на болести, то тѣ ще се разбератъ, че здравитѣ трѣбва да се смислятъ за болнитѣ и да имъ помагатъ, тъй щото и тѣ, когато се разболѣятъ, здравитѣ да имъ помагатъ. И пакъ оставилъ Богъ хората, но когато се върналъ да погледа, какъ тѣ живѣятъ сега, отъ като сж подложени на болести, той видѣлъ, че животътъ на хората станалъ още по-лошъ.

Сжщитѣ, тия болести, които, както мислѣлъ Богъ, трѣбвало да съединятъ хората, още повече ги разединили. Тия хора, които принуждавали съ сила другитѣ да имъ работятъ, принуждавали ги съ сила да се грижатъ за тѣхъ въ време на болестъ, и за това сами не се грижели за болнитѣ. Тѣзи пъкъ, които съ сила сж били принуждавани да работятъ за другитѣ и се грижатъ за болнитѣ, били тъй измжчени отъ работата, че не имъ оставало време да нагледватъ своитѣ болни, и тѣ ги оставали безъ помощъ.

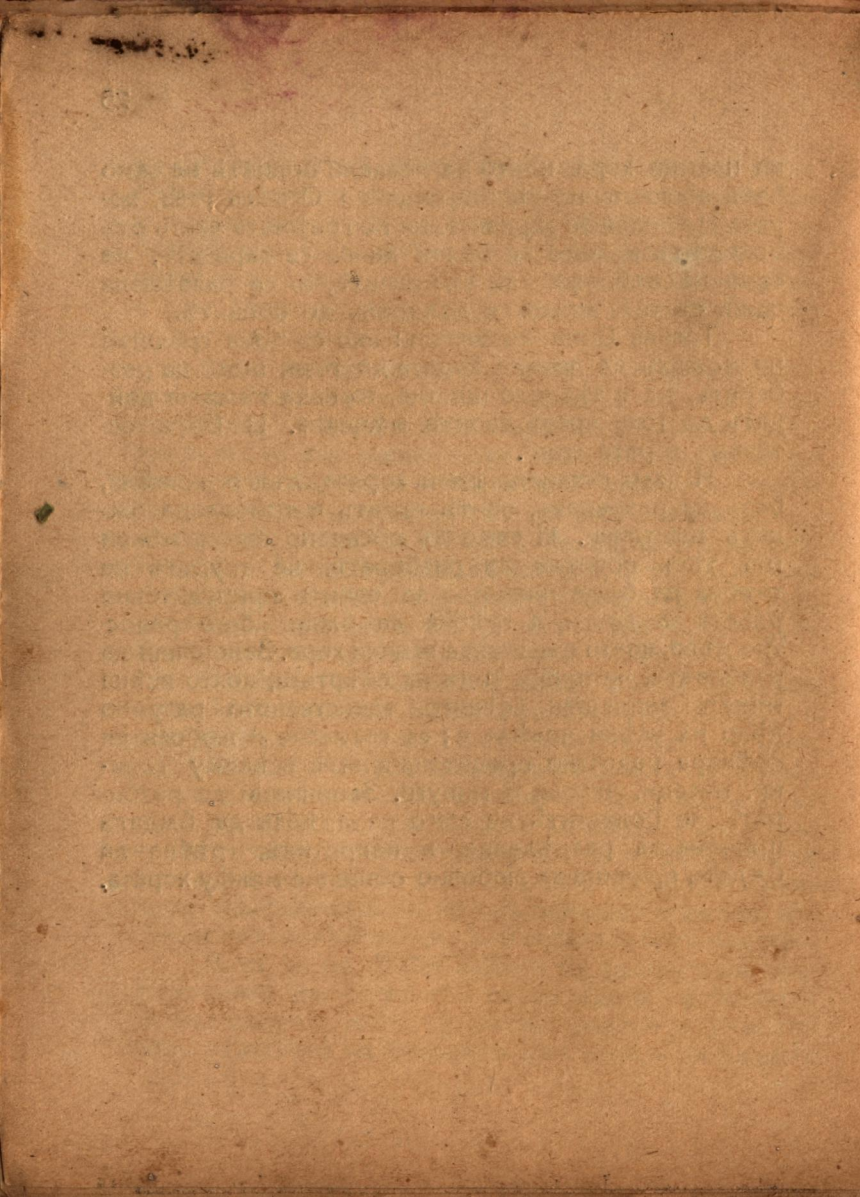
И за да не пречи видѣтъ на болнитѣ на удоволствията на богатитѣ, тѣ наредили за болнитѣ такива домове, дето болнитѣ страдали и умирали безъ участието на близкитѣ имъ хора, а въ ржцетѣ

на наемни хора, които нагледвали болнитѣ не само безъ жалость, но съ отвръщение. Освенъ това, хората признали за заразителни по голѣмата частъ отъ болеститѣ и, като се бояли да не се заразятъ, не само не се сближавали съ болнитѣ, но се раздѣляли даже съ тия, които се допирали до болнитѣ.

Тогавя Богъ си казалъ: ако съ това средство не можахъ да доведа хората до това, щото да разбератъ, де е тѣхното щастие, то нека тѣ сами дойдатъ до това чрезъ своитѣ мжчения. И Богъ оставилъ хората сами.

И като останали сами хората, дълго живѣли, безъ да разбератъ, че тѣ могатъ и трѣбва да бждатъ щастливи. И само въ последно време нѣкои отъ тѣхъ почнали да разбиратъ, че трудътъ не трѣбва да бжде плашило за едни и принудителна работа за други, а трѣбва да бжде общо радостно дѣло, което съединява всички хора. Започнали да разбиратъ, че предъ видъ на смъртъта, която всѣка минута заплашва всѣкиго, единственото разумно дѣло на всѣки човѣкъ е: въ съгласие и любовъ да прѣкара радостно предназначениятѣ всѣкому години, месеци, часове и минути. Започнали да разбиратъ, че болеститѣ не само не трѣбва да бждатъ причина за раздѣление, а напротивъ, трѣбва да бждатъ причина за любовно общение между хората.

Разкаялиятъ се грѣшникъ.

И каза на Исуса: помени ме Господи, кога отидешъ въ Царството си! И каза му Исусъ: истина ти казвамъ, още сега ще бждешъ съ мене въ рая.

(Лука XXIII, 42, 43).

Живѣлъ на свѣта единъ човѣкъ седемдесетъ години и преминалъ цѣлия си животъ въ грѣхове. И заболялъ този човѣкъ и не се каялъ. А когато дошла смъртъта, той заплакалъ въ последния си часъ и казалъ: „Господи, прости ме, както прости разбойника на кръста!“. Току що казалъ това, и душата му изкочила. И обикнала душата на грѣшника Бога и повѣрвала въ Неговата милость и отишла при райскитѣ врата.

И захваналъ грѣшникътъ да тропа и моли, да го пуснатъ въ царството небесно.

И чуль той гласъ задъ вратата: „Какъвъ човѣкъ тропа на райскитѣ врата? И какви дѣла е извършилъ той презъ живота си?“

И отговорилъ гласътъ на обличителя и изброила всички грѣшни дѣла на този човѣкъ. И нѣмалъ той никакви добри дѣла.

И отговорилъ гласътъ задъ вратата: Не могатъ грѣшници да влизатъ въ царството небесно. Махни се оттука“.

И казалъ човѣкътъ: „Господи, гласа ти чувамъ, но лицето ти не виждамъ и името ти не зная“.

И отговорилъ гласътъ: „Азъ съмъ апостолъ Петъръ“.

И казалъ грѣшникътъ: „Смили се надъ мене, апостоле Петре, спомни си човѣшката слабостъ и Божията милостъ. Не бѣше ли ти ученикъ Христовъ, не слушаше ли ти отъ самитѣ Негови уста учението Му и не видѣ ли примѣра на живота му? И си спомни, когато той скърбѣше и се мжчеше душевно, и три пѣти тѣ моли да не спишъ, а да се молишъ, но ти спѣше, защото очитѣ ти бѣха натежнели, и три пѣти Той те завари, че спишъ. Сжщо и азъ.

„Спомни си още, какъ Му бѣше обѣщаль, че до смъртъта си нѣма да се отречешъ отъ Него, и какъ се отрече три пѣти отъ Него, когато Го поведоха при Каяфа. Сжщо направихъ и азъ“.

„Спомни си още, че когато запѣ петелътъ, ти излѣзе вѣнка и заплака горчиво. Сжщо и азъ. Не можешъ ти да не ме пуснешъ“.

И отихналъ гласътъ задъ райскитѣ врата.

И като почакалъ малко, грѣшникътъ пакъ захваналъ да тропа и да моли да го пуснатъ въ царството небесно.

И чулъ се задъ вратата други гласъ, който казалъ: „Кой е този човѣкъ, и какъ е живѣлъ той на свѣта?“

И отговорилъ гласътъ на обличителя, и пакъ повторилъ всички лоши дѣла на грѣшника, и нѣ-мало никакви добри дѣла.

И казалъ гласътъ задъ вратата: „Махни се оттука. не могатъ такива грѣшници да живѣятъ заедно съ насъ въ рая“.

И казалъ грѣшникътъ: „Господи! гласътъ ти чувамъ, но лицето ти не виждамъ и името ти не зная“.

И казалъ му гласътъ: „Азъ съмъ царь и про-рокъ Давидъ“. Грѣшникътъ не се отчаялъ, не се махналъ отъ вратата на рая и захваналъ да говори: „Смили се надъ мене, царь Давиде, и си спомни човѣшката слабостъ и Божията милостъ. Богъ те обичаше и те въздигна предъ хората. Ти имаше всичко: и царство, и богатство, и жена, и дѣца, но когато видя отъ покрива жената на бедния човѣкъ, грѣхътъ влезе въ тебе, и ти взе жената на Урия и го уби съ меча на амонитянитѣ. Ти, богаташътъ, отне отъ бедния послѣдната овчица и го погуби. Сжщото направихъ и азъ“.

„Спомни си още, какъ ти се покая и казваше: азъ съзнавамъ винаги и се измжчвамъ отъ грѣха си. Сжщо и азъ. Не можешъ ти да не ме приемашъ“.

И отихналъ гласътъ задъ вратата.

И като постоялъ малко, грѣшникътъ пакъ захваналъ да тропа и да моли да го пустнатъ въ царството небесно. И чулъ се задъ вратата трети гласъ, който казалъ: „Кой е този човѣкъ? И какъ е преживѣлъ на свѣта“?

И отговорилъ гласъ на обличителя, и за трети

пжть преброилъ лошитѣ дѣла на човѣка, и нѣ-мало добри.

И казалъ гласътъ задъ вратата: „Върви си отъ тука. Не могатъ грѣшниците да влизатъ въ царството небесно“.

И отговорилъ грѣшникътъ: „Гласътъ ти чувамъ, но лицето ти не виждамъ и името ти не зная“.

И отговорилъ гласътъ: „Азъ съмъ Иоанъ Богословъ, любимиятъ ученикъ на Христа“.

Зарадвалъ се грѣшникъ и казалъ: „Сега не можете да не ме пустнете: Петъръ и Давидъ ще ме пуснатъ затова, защото тѣ знаятъ човѣшката слабостъ и Божията милостъ, а ти ще ме пуснешъ затова, защото въ тебе има много любовъ. Нали ти, Иоане, написа въ книгата си, че Богъ е любовъ, и че който не люби, той не знае Бога? Нали ти въ старостъта си казваше на хората само думитѣ: „Братя, обичайте се единъ други!“ Какъ сега ти ще ме намразишъ и прогонишъ? Или се отречи отъ това, което си казалъ самъ, или ме обикни и ме пусни въ царството небесно“.

Тогавъ се отворили райскитѣ врата и Иоанъ прегърналъ разкаяния грѣшникъ и го пусналъ въ царството небесно.

СЪДЪРЖАНИЕ:

---

1. Дето има любовъ, тамъ е и Богъ . . . стр. 5
  2. Трудъ, смъртъ и болестъ . . . . . „ 22
  3. Разкаялиятъ се грѣшникъ . . . . . „ 27
-

КНИЖКИ ЗА НАРОДА

отъ А. Л. ТОЛСТОЙ.

1. Приказка за Иванъ Ахмака . . . . . 3.—
2. Двама старци (приказка) . . . . . 3.—
3. Кръстникътъ . . . . . 3.—
4. Пропустнешъ ли веднажъ огъня, не можешъ го угаси (приказка) . . . . . 3.—
5. Детска мъдростъ . . . . . 4.—
6. Дѣто има любовь, тамъ е и Богъ. — Трудъ смъртъ и болестъ. — Разкаяниятъ грѣшникъ (приказка) 3.—
7. Много ли земя трѣбва на човѣка? — Зърно, колкото кокошо яйце. — Какъ дяволчето си изкупило коматчето хлѣбъ (разкази) . . . . . 3.—
8. Карма (приказка) — Това си ти (легенда) — Асирийскитъ царь Асархадонъ (приказка) . . . . . 3.—
9. Съ какво живѣятъ хората . . . . . 3.—
10. Трима сина. — Двама братя и злато. — Три въпроса. — Три притчи. — Лъжливитъ знания . 3.—
11. Богъ вижда правдата. — Свещица . . . . . 3.—
12. Сестри — Скъпо струва (разкази по Мопасана) 2.—
13. Божеско и човѣшко . . . . . 4.—
14. Първиятъ спиртоваръ и отъ нея сж всички качества (комедии) . . . . . 4.—
15. Защо се олюхватъ хората? Богу или Мамону? . 3.—

Пълниятъ каталогъ на издаденитъ книги се изпраща бесплатно при поискане отъ Книгоиздателството „ВЪЗРАЖДАНЕ“ — София.

15254

цена 020